

Prezydium Krajowej Rady Narodowej w systemie ustrojowym państwa polskiego w latach 1944-1947

Mariusz Szulc

Streszczenie

Praca dotyczy pozycji prawnoustrojowej Prezydium Krajowej Rady Narodowej w systemie ustrojowym państwa polskiego w latach 1944 – 1947. Wybór tematu związany był ze stosunkowo niewielkim zainteresowaniem, jakie współcześnie towarzyszy prawnym aspektom przejmowania władzy przez Polską Partię Robotniczą. Dlatego tematyka pracy ma duże znaczenie z uwagi na przemiany polityczno – społeczno – gospodarcze, które miały miejsce w państwie polskim po II wojnie światowej, kiedy to powstał specyficzny model ustrojowy w postaci Krajowej Rady Narodowej oraz jej Prezydium. Warto zaznaczyć, że wiele aktów prawnych z tego okresu obowiązuje współcześnie, zwłaszcza w zakresie stosunków własnościowych. Chodzi przede wszystkim o regulacje prawne dotyczące przeprowadzonej reformy rolnej oraz nacjonalizacji. Wszystkie one podlegały omówieniu na posiedzeniach Prezydium KRN, które zatwierdzało dekrety ówczesnej władzy wykonawczej. Ramy czasowe pracy obejmują lata 1944 – 1947, kiedy to funkcjonowało Prezydium Krajowej Rady Narodowej. Jednakże dysertacja nie byłaby kompletna, gdyby nie omówiono wpływu wcześniejszych unormowań prawnych na ówczesny system prawny, w tym nie odwołano się w zakończeniu do współczesnego znaczenia aktów prawnych wydanych po II wojnie światowej.

Praca podzielona została, nie licząc wstępu, zakończenia, wykazu źródeł oraz literatury, w tym trzech aneksów, na cztery rozdziały. W pierwszym z nich omówiono historię ruchu komunistycznego na ziemiach polskich, począwszy od pierwszych organizacji socjalistycznych w XIX wieku, jak również zwrócono uwagę na działalność Komunistycznej Partii Polski. W rozdziale wyjaśniono dlaczego partia nie nazywała się komunistyczną, nie deklarowała wprowadzenia w Polsce tzw. dyktatury proletariatu, ale prezentowała program stosunkowo liberalny.

W rozdziale drugim przedstawiono, czym była i jak funkcjonowała Krajowa Rada Narodowa. W szczególności omówione zostały podstawy prawne działania tzw. tymczasowego parlamentu przede wszystkim: Statut Tymczasowych Rad Narodowych, Manifest Polskiego Komitetu Wyzwolenia Narodowego z dnia 22 lipca 1944 r., w którym odwołano się do podstawowych założeń Konstytucji z dnia 17 marca 1921 r., oraz ustawa z dnia 11 września 1944 r. o organizacji i zakresie działania rad narodowych. Wymieniony także został skład Krajowej Rady Narodowej i sposób, w jaki powoływani byli nowi posłowie. Po analizie składu

osobowego tzw. tymczasowego parlamentu postawiona została teza, że choć organ ten uważany był za przedstawiciela robotników i chłopów, to w praktyce obydwie warstwy społeczne były słabo w nim reprezentowane.

W rozdziale trzecim omówiono charakter ustrojowy, skład, kompetencje oraz działalność Prezydium Krajowej Rady Narodowej, w szczególności w zakresie uprawnień nabytych w drodze tzw. zwyczaju konstytucyjnego. Ponadto zwrócono uwagę na kompetencję, dotyczącą legalizacji partii politycznych oraz prawnoustrojową pozycję Prezydium Krajowej Rady Narodowej, w relacjach odpowiednio z rządem, Biurem Kontroli, w tym w stosunku do terenowych rad narodowych i sukcesywnie odtwarzanego samorządu terytorialnego.

Ostatni rozdział poświęcony został pozycji i stosunkowi Prezydium KRN wobec wymiaru sprawiedliwości. W szczególności omówiono działalność Komisji Specjalnej do Walki z Nadużyciami i Szkodnictwem Gospodarczym, która była organem pozasądowym, w pełni podległym Prezydium Krajowej Rady Narodowej. Oprócz tego omówiono proces odtwarzania wymiaru sprawiedliwości po II wojnie światowej, który w dużym stopniu kontrolowany był przez Prezydium Krajowej Rady Narodowej.

Pracę kończy ocena działalności Prezydium Krajowej Rady Narodowej w ówczesnym systemie politycznoprawnym, która stanowi próbę udzielenia odpowiedzi na pytanie: czym było Prezydium oraz jaka była jego rola w systemie ustrojowym tzw. Polski ludowej? W tym miejscu przedstawiono wpływ dekretów, ustaw, rozporządzeń, w których opracowywaniu brało udział Prezydium Krajowej Rady Narodowej, na dzisiejszy porządek prawny.